

C.R.P (P.C.R) - EMANATION OF THE PRESSURES OF EXTERNAL FORCES HOSTILE TO ROMANIA

Lecturer Ph D, Georgiana SEMENESCU
“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT. THE ISSUE OF ESTABLISHING A COMMUNIST PARTY IN ROMANIA WAS DISCUSSED – TO BE REMEMBERED – IN MOSCOW, BETWEEN THE SOCIALIST DELEGATION OF THE INTERNATIONAL CONGRESS III AND CHRISTIAN RACOVSKI, "OLD SOCIALIST MILITANT " PRESIDENT OF THE COUNCIL OF MINISTERS OF SOVIET UKRAINE, APPOINTED BY LENIN AND OTHER MEMBERS OF THE LEADERSHIP OF THE COMMUNIST INTERNATIONAL.

KEY WORDS: FOUNDATION, COMMUNIST PARTY, SOCIALIST, COMMUNIST INTERNATIONAL.

Chestiunea înființării unui partid comunist în România a fost discutată – de reținut – la Moscova, între delegația socialistă la Congresul Internaționalei a III-a și Christian Racovski, ”vechi militant socialist”, președintele Consiliului de Miniștri al Ucrainei sovietice, desemnat de V. I. Lenin și de ceilalți membri din conducerea Internaționalei Comuniste. Întâlnirile dintre delegația română și Christian Racovski au avut loc la Harkov, prezenți la discuții fiind și alte persoane, români, ruși sau de alte naționalități.

Problemele abordate în cadrul întâlnirilor priveau ”situația mișcării muncitorești din România și a țării, în general. Membrii delegației au fost de acord cu unele critici formulate de Racovski, dar au obiectat la altele, considerându-le ”exagerate”, întrucât se bazau pe informații denaturate”.¹ Racovski ”a criticat în termeni duri, atitudinea socialiștilor români, care ar fi pactizat cu burghezia, sprijinind *anexările teritoriale* din 1918. În momentul în care delegația a ajuns la Moscova, în revista Internaționalei apăruse deja un articol în care se aprecia: ”*Conducerea Partidului Socialist Român este alcătuită din social-trădători*”.²

Tot cu această ocazie au fost stabilite și condițiile de afiliere la Comintern, care, au fost acceptate, ”numai că din partea delegației a fost exprimată dorința de a primi unele explicații cu privire la punctele 3, 7 și 16.”³

Pentru că în timpul discuțiilor au apărut disensiuni, ”oficialitățile sovietice au organizat deplasări ale membrilor delegației prin Rusia pentru a cunoaște și aprecia noile realități.

¹ Sorin Radu, *Ion Flueraș (1882-1953). Social-democrație și sindicalism*, p.131.

² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolului XX*, p. 133.

³ Ideologie și structuri comuniste în România, vol. III, p. 178-179.

Delegația a fost împărțită pe grupuri de către 2-3 persoane, însoțite fiecare de un reprezentant al Cominternului, cu misiunea de a-i ”prelucra” și a-i determina – chiar prin ridicarea unora împotriva altora – să-și facă autocritica și să accepte necondiționat afilierea la Internaționala a III-a.”⁴

Cu toată această ”prelucrare”, între delegații români s-au manifestat deja deosebiri de vedere, deoarece priveau diferit modul de afiliere, condițiile în care urma să se materializeze aceasta, precum și respectarea condițiilor impuse de această afiliere și transformările pe care Partidul Socialist din România trebuia să le suporte.

Documentul semnat de Alexandru Dobrogeanu-Gherea și David Fabian, după vizita în Donbas, ca răspuns la întrebările lui Buharin, degajă deloc neglijabile concluzii în legătură cu interesul sovietic nu atât pentru situația economică - socială a păturilor muncitoare de la noi, cât pentru evoluțiile care țin, direct sau indirect, de atacul la adresa orânduirii de stat, raporturile socialiștilor cu puterea, îndrumarea și susținerea partidului în direcția iredentistă, chestiunea teritoriilor românești vizate a fi detașate de corpul țării, poziția statului român față de puterea sovietelor în Rusia și Ungaria. Cominternul împingea astfel Partidul Socialist din România la o politică de împotrivire față de propriul stat, de subminare a acestuia, iar pentru aceasta era nevoie de transformarea lui în partid comunist, gata să accepte subordonarea față de Internaționala a III-a și să urmeze scopurile externe ale Rusia bolșevice.

Reproducem integral acest document care oferă întregul temei, argumentarea și motivația pentru acțiunea decisivă a statului român împotriva actelor comuniste:

*”Întrucât noi, subsemnații, membri delegației socialiste române în Rusia, de abia azi ne-am întors la Moscova dintr-o călătorie de studii făcută în Donbas, și din păcate nu am putut participa la ședința din 11 noiembrie a Comitetului Executiv al Cominternului, la care s-a discutat problema Partidului Socialist Român. Prin aceasta ne grăbim să dăm următoarele explicații la întrebările puse pe atunci în cadrul discuției de către tov. Buharin. **Prima întrebare:** Care motive au fost hotărâtoare pentru tovarășii din Transilvania, că ei au figurat în timpul ocupației române ca miniștri? **R:** a). Tovarășii conducători din Transilvania au pornit de la punctul de vedere că ceea ce în fapt era ocuparea și anexarea Transilvaniei din partea burgheziei române ar fi fost ”o eliberare a acesteia de sub jugul străin”. b). ei au privit convenția de la Alba Iulia, ceea ce reprezenta baza colaborării lor cu guvernul, ca un mijloc spre dezvoltarea pașnică a clasei muncitoare din Transilvania, oportunismul lor și trădarea celor mai elementare interese ale clasei muncitoare au mers până acolo, că ei și-au menținut poziția ca membri ai guvernului (Consiliului Dirigent)* până și atunci când principalele puncte democratice ale convenției festive de la Alba Iulia (...) **N.B.** Respectivii tovarășii transilvăneni (Flueraș, Jumanca) și partizanii lor nici azi nu consideră politica lor de colaborare ca o greșeală și până azi s-au ferit să dea o explicație care să-i angajeze că în viitor nu vor mai duce o politică de trădare asemănătoare. **A doua întrebare:** ”De ce partidul se intitulează socialist și nu comunist?” **R:** Pentru că conducerea sa, în contrast cu dispoziția maselor de muncitori, nu este comunistă. **N.B.** Grupele clandestine comuniste și manifestele ilegale, care au fost ignorate, sabotate, chiar și dezavuate de către conducerea partidului, au figurat, respectiv au apărut, totdeauna sub numele de ”Partid Comunist, muncitori comuniști” etc. **A treia întrebare:** ”Este adevărat că tovarășii români avuseseră convorbiri secrete cu Averescu și cum a fost posibil*

⁴ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolului XX*, p. 133.

* Declarația de Unire – (Nota Aut).

*acest lucru?” R: Da. Și anume, nu numai simple convorbiri, ci și înțelegere politică solidă obligatorie. Înțelegerea mult timp a fost ținută în secret și numai ulterior a fost recunoscută de către Executivă în fața unei comisii a unei conferințe, când s-a încercat să se dea o motivare. Pentru ca Averescu să ajungă la putere s-a folosit de toate mijloacele pe care le-a considerat proprii (...) Pe de altă parte, pentru a câștiga un punct de sprijin în restul masei de muncitori de la orașe, care se putea găsi numai în mișcarea socialistă, s-a adresat conducătorilor celor din urmă (...) Motivele care au îndemnat conducerea partidului nostru la această politică au fost următoarele: a). Ei au acordat încredere promisiunilor confuze secrete ale generalului de a lansa o răscoală revoluționară (...) b). Ei au crezut să răstoarne prin această alianță regimul cenzurii și al stării de asediu (...) **A patra întrebare:** *”Ce au făcut tovarășii români în timpul luptei României împotriva noastră și a Ungariei Sovietice?”* **R:** Foarte puțin. a). Din cauza colaborării strânse cu elementele extrem de oportuniste din Transilvania și Bucovina și din cauza politicii de concesiuni sus amintite și legate de aceasta,, practică recent de partidul din vechiul Regat – capacitatea de inițiativă și de atac a mișcării noastre muncitorești a fost în general serios prejudiciată (...) **A cincea întrebare:** *”Cât de lung timp nu au convocat tovarășii români un congres și de ce?”* **R:** După război, până acum nu s-a ținut un congres. Cauzele erau următoarele: Având în vedere dispoziția maselor ar fi fost de neînălțurat de a pune primul punct al ordinii de zi a primului congres problema afilierei la Internaționala a III-a. Însă în această problemă conducătorii erau șovăielnici și nu aveau poziție. Pe de o parte, au preferat să aștepte până când partidele mari socialiste din Europa au luat o hotărâre în această problemă. Pe de altă parte au tot amânat hotărârea cu privire la un congres, întrucât știau că această hotărâre ar avea un rezultat numai în sensul afilierei la Comintern și pe drept cuvânt le era frică că o asemenea hotărâre din partea partidului vechi socialist român nu va face posibilă colaborarea strânsă pe mai departe cu elementele oportuniste din Transilvania și Bucovina și va nimici visul minunat cu privire la *”frontul socialist unitar”* (...) Din aceste cauze au trebuit să rabde cu cererea lor de afiliere până când Flueraș, Grigorovici, Jumanca și co. vor fi devenit adepți entuziaști ai comunismului. **A șasea întrebare:** *”De ce tovarășii nu ne-au spus nimic despre diferențierile din sânul partidului?”* Această trecere în adâncă tăcere asupra diferențierilor existente în sânul partidului caracterizează tocmai concepția *”marxistă”* a conducerii noastre de partid. De fapt, nu există diferite partide provinciale socialiste, unul în vechiul Regat, unul în Ardeal, unul în Bucovina, ci există politică în care se pot deosebi două partide în curs de înființare: a). Un partid social-democrat cu o aripă scheidemanistă (Grigorovici, Flueraș, Dunăreanu etc.) și o aripă centristă (Pistiner, Voinea, Gheller), ambele aripi fără nici un sprijin în rândul maselor (...) b). Un partid comunist care se compune din mase muncitoare conștiente, condus de o linie comunist-marxistă, care să se sudeze într-o organizație compactă (Ștefanov, Olteanu, Fabian, Dobrogeanu etc.), care consideră ca o lipsă a sa că nu a îndeplinit la timp și nu destul de ascuțit datoria sa de a lupta în sânul partidului, însă se simte obligată la aceasta pentru a recupera cu stăruință dublă ceea ce a omis. El se compune pe mai departe dintr-un număr mic de antiparlamentari de stânga, capabili de a se adapta, care număra în rândurile sale proletari hotărâți și curajoși (Al. Constantinescu, Gh. Teodorescu etc.) (...) c). Între ei: o grupă de conducători care călăresc în același timp pe doi cai (Ilie Moscovici, Gh. Cristescu, C. Popovici), din care o parte este capabilă să se dezvolte până la comunismul adevărat. Această grupă, care azi deține conducerea partidului, a dus o politică de confuzii, de șovăieli, de mușamalizare, de trecere sub tăcere, de amânare, de compromisuri veșnice cu social-șoviniștii și de promiscuitate*

secretă cu partidele burgheze, pe lângă care ici și acolo s-a îndeletnicit cu practicarea unei demagogii comuniste, pentru ca la urma urmelor să intre ca un erou în Internaționala a III-a Comunistă.”⁵

Nu întreaga delegație a fost de acord de la început cu toate cele 21 de condiții, excepție făcând Alexandru Dobrogeanu-Gherea și David Fabian, care au acceptat integral ”cererile cu caracter ultimativ formulate de Zinoviev, în acel moment președintele Internaționalei Comuniste”⁶, Gheorghe Cristescu și Constantin Popovici au avut inițial unele rezerve, pentru ca la începutul lunii decembrie 1920 să renunțe la ele.

Buharin și Zinoviev au criticat sever delegația română ”pentru incapacitatea partidului lor de a fi mai revoluționar. Răspunsul delegației române la o serie de întrebări puse de către ruși, și care acceptaseră poziția Cominternului, pare să fi fost semnat doar de către Dobrogeanu-Gherea și David Fabian ...”⁷

Oricum, activitatea socialiștilor români în Rusia Sovietică a depășit ”atribuțiile de informare”, ei ajungând să semneze angajamente față de Internaționala Comunistă, să facă promisiuni de transformare cât mai rapidă a Partidului Socialist în partid comunist.

Pregătirile pentru înființarea Partidului Comunist din România s-au putut finaliza după lungi și aprinse discuții între cele trei curente distincte. Reprezentanții curentului de dreapta, social-democrat, doreau cu îndârjire să rămână adevărații exponenți ai social-democrației românești, fiind ”cu rădăcini adânci în istoria mișcării muncitorești de la noi”, ai curentului politic caracteristic și răspândit în Europa de Vest; centriștii, reprezentanții curentului socialist-unitar, încercau să realizeze o simbioză între ideologia comunistă și cea social-democrată; comuniștii cereau cu înverșunare formarea unui partid comunist în România și afilierea lui fără nicio rezervă la Internaționala Comunistă.

Fiecare curent încerca să-și atragă cât mai mulți aderenți. Atât la întâlnirile pe care le aveau cu simpatizanții, cât și prin presă, reprezentanții celor trei curente se acuzau reciproc, fără menajamente. Într-o scrisoare a Comitetului Grupurilor Comuniste Române, din 16 mai 1920, adresată Biroului de Sud al Internaționalei a III-a, în care se făcea o radiografie a scenei politice românești, social-democratul bucovinean George Grigorovici era calificat drept ”inamic declarat al bolșevismului rus și ungar, afară de social-patriotul Flueraș, ce ar putea să poarte fără să roșească epitetul de trădător al revoluției ungare”.⁸

Centriștii, reprezentați de Ilie Moscovici, Constantin-Titel Petrescu, Constantin Popovici ș. a., încercau să realizeze o punte între comunism și social-democrație. Ei afirmau ”solidaritatea cu revoluția bolșevică”, dar, pe de altă parte, condiționau afilierea la Internaționala a III-a. Ilie Moscovici avea să declare în timpul interogatoriului luat la 29 august 1922 că încă de la crearea noii Internaționale a avut rezerve ”față de dânsa” și care ”s-au caracterizat chiar într-un fel de opoziție la apariția tezelor și condițiunilor de afiliere.”⁹

În fața centriștilor se puneau problema de a opta ”fie pentru comuniști, fie pentru social-democrați”¹⁰. Se considera că centriștii urmau să se alăture social-democraților, „trăgând după ei

⁵ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., 1, din 4, inv. 8, filele 4-8.

⁶ Sorin Radu, *Ion Flueraș (1882-1953). Social-democrație și sindicalism*, p. 141.

⁷ Keith Hitchins, *România 1866-1947*, p. 435.

⁸ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916-1921*, Editura politică, București, 1966, p. 397.

⁹ A.N.I.C., fond 96, dosar 222, fila 204.

¹⁰ Ibidem.

o bună parte din organizațiile din provincie”. Astfel, cele două curente urmau „a se lupta pentru cucerirea proletariatului” care, în principiu, era deja divizat, social-democrației având influență în Ardeal, iar comuniștii în Vechiul Regat, fiind reprezentanți de lideri ca Gheorghe Cristescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Gheorghe Niculescu-Mizil, Mihail Cruceanu.

Afilieră la Internaționala a III-a era privită cu scepticism în țară, însă comuniștii, se arătau siguri de viitorul ”bun” pe care-l puteau oferi respectând condițiile Internaționalei.

Adepții curentului de extremă-stânga, comuniștii, deveniseră tot mai influenți, mai ales în mediile muncitorești. Reține atenția că acest curent politic a acționat în cadrul Partidului Socialist din România nu întotdeauna direct, fățiș pentru crearea unui nou partid, exprimându-și dorința de afiliere la Internaționala Comunistă fără condiții și imediat.

„Vremea nouă”, organ de presă al Partidului Social-Democrat, făcea referiri la activitatea subterană a comuniștilor, la constrângerile militare ale Internaționalei care anulau libertatea de acțiune și de gândire a partidului și dădeau frâu liber influenței nefaste a bolșevicilor:

„Internaționala a III-a – atenționa ”Dimineața” - impune condiții extrem de grele, statute draconice, organizații ilegale, supunere mișcării la organizațiile clandestine, transformă mișcarea internațională într-un singur partid, centralizat militarmente, cu disciplină oarbă, înlătură autonomia partidelor etc.”¹¹

O astfel de construcție era subsumată nemijlocit, prin toate fibrele ei, obiectivului strategic al preluării puterii de către comuniști prin răsturnarea în forță a orânduirii de stat. Social-democrații au sesizat pericolul și au argumentat că preluarea puterii de către comuniști nu poate da rezultate istorice, lucru confirmat prin ceea ce se întâmpla în Rusia bolșevică. În acest fel, social-democrații s-au aflat de partea puterii de stat legitime pentru contracararea scopurilor comuniste.

Ei susțineau că nu trebuie să fie urmat exemplul bolșevicilor, care nu au reușit să realizeze în Rusia o societate stabilă, capabilă să ofere un viitor sigur, ceea ce până la urmă, n-ar fi putut realiza nici comuniștii români: ”Toate țările – scria ziarul ”Dimineața” - se află în preajma imediată a cuceririi puterii politice, care va avea pretutindeni loc în formele manifestate în Rusia. Aceasta e eroarea fundamentală a comuniștilor și numai pentru că refuzăm a crede acest lucru, respingem în bloc și tot restul de condiții, statute, teze, care nu sunt decât urmarea logică, consecventă a acestei premise.”¹²

A urma și în România o astfel de teorie - conchideau social-democrații români – ar fi „o orbire de neiertat. La noi situația este așa încât nu avem nici puterea și nici maturitatea pentru a apăra și a conduce partidul și sindicatele. Chiar dacă prin imposibil, ni s-ar dăruia astăzi puterea, și încă nu am avea ce face cu ea.”¹³ Ei apreciau că, afiliindu-se la Internaționala a III-a, Partidul Comunist din România ar merge pe o cale greșită și astfel s-ar îngreuna și mai mult „sarcina aceasta de pregătire a proletariatului, risipind puterile sale în acțiunile himerice și împiedicând acțiunea folositoare pe care o impune situația de la noi.”¹⁴

Afilieră la Internaționala a III-a a continuat să fie o temă de dispută și de confruntare politică pe parcursul întregii perioade interbelice, și chiar după 1944. Până în 1966, liderii comuniști vedeau în afiliere o mare binefacere. La cea de-a 45-a aniversare a Partidului

¹¹ ”Dimineața”, anul XVIII, nr. 5285 din 15 mai 1921, p. 3.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

Comunist Român, în mai 1966, Nicolae Ceaușescu a adus, pentru prima dată în mod public, oficial, acuzații Internaționalei Comuniste, care se amestecase în treburile interne ale partidului, mergând până la numirea în conducerea acestuia a unor persoane care nu aveau cetățenie română.¹⁵

¹⁵ A se vedea pe larg: Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916-1921, p. 621 și urm.